

Entre bascos

ANNA TOMÀS

ASSAIG

Toni Strubell,
Un català entre bascos.
LA CAMPANA. Barcelona, 2005

“E l que comença com un desplaçament temporal a veure què, s'acabà convertint en una saga. Una mica com aquell parell de setmanes que havia de passar el meu avi Josep Trueta a Anglaterra abans de marxar a Mèxic i que es van acabar convertint en una estada de trenta anys en aquell fred i humit país”. Vint-i-tres anys són els que Toni Strubell porta vivint a Errenteria. Vint-i-tres anys en la vida d'una persona donen per molt. I encara donen per més si són uns anys tan transcendents en la vida del poble on es resideix. *Un català entre bascos* no pretén ser un tractat antropològic ni un manual d'història. Tampoc una guia de viatges. Senzillament, es tracta d'un llibre de vivències amb bascos durant un període vital en què, entre altres, s'han viscut canvis

tan radicals com ara la successió de tres lehendakaris, la supressió de quatre diaris –dos per ordre de jutges espanyols–, el naixement de la ràdio i la televisió públiques basques, l'entrada a la UE, el pas d'un 26% a un 8% d'atur, el desplegament arreu de l'Ertzaintza, el pas de la ikastola dels capellans a la ikastola pública, la il·legalització de Batasuna, l'aparició del Servei Basc de Salut i el desmantellament de la indústria pesant del riu Nerbion.

L'autor concep el llibre com un homenatge a la terra que l'ha acollit, però sobretot va decidir-se a escriure'l per vèncer la por que senten alguns catalans per anar a Euskadi, “La por d'aquells que et demanen esglaiats: «Com pots viure en un lloc tan violent?». Espero que aquestes modestes pàgines els ajudin a veure-ho”.

TRES DIES SECUITS DE SOL

És el País Basc vist per un català que ha mamat unes concepcions *made in Catalonia*. Strubell ens sorprèn exposant que per a molts bascos no hi ha res pitjor que tres dies de sol. “Al tercer dia ja protesten que això no hi

TONI STRUBELL HA ESCRIT L'ASSAIG 'UN CATALÀ ENTRE BASCOS'

ha qui ho aguanti, que això assecarà els porros de l'hort, que els animals emmalaltiran i no sé quantes coses més”.

Per a un català és freqüent convidar els seus amics a sopar a casa, mentre que per als bascos és del tot inusual. Una cosa és el carrer, l'espai comú, i una altra la casa, que consideren gairebé sagrada. I això no té res a veure amb la fredor interpersonal ni amb cap reserva social. És tan sols el costum. I és que certament –i potser això és indicatiu d'alguna cosa– el País Basc és “un dels països del món occidental més proclius a la informalitat, la qual cosa no té res a veure amb la falta de formalitat”. És el país del tuteig per excel·lència.

Tot i que les comparacions entre Catalunya i el País Basc són una part substancial del text, el llibre va molt més enllà. Aborda les principals qüestions d'interès a Euskadi, que, com era d'esperar, inclouen la política. Strubell, professor a la Universitat de Deusto, col·laborador d'*El Punt* i autor de llibres com *El cansament del catalanisme* i *Josep Roca i Ferreras i l'origen del nacionalisme d'esquerres*, enderroca tòpics com ara el que afirma que ETA va néixer en un seminari, recorda l'espiral acció-repressió dels primers anys de la banda terrorista i la palesa falta de voluntat política espanyola de posar fi al conflicte, rememora víctimes com ara Ernest Lluch i Miguel Ángel Blanco i es mani-

festa a favor del diàleg. A les pàgines del llibre, a més, hi podem trobar el testimoni d'un supervivent a l'horror de Gernika i un elogi a la pel·lícula de Julio Medem *La pelota vasca*.

LA GÈNESI DE LES IKASTOLES

Un català entre bascos és un llibre amè i alhora profund. El lector passa les pàgines amb fruïció, descobreix el caràcter i els costums bascos i recorda, segons si ha viscut o no els anys de la dictadura, la dificultat de mantenir la llengua i la cultura pròpies. Per explicar la gènesi de les ikastoles, les escoles clandestines, trobem el testimoni de la filla d'un vell afiliat del PNB: “A la classe no hi tenien cadires, ja que en cas d'una batuda policial podia resultar sospitosa tanta cadira infantil”. Per tant, les classes es feien de genolls.

I per concloure, res millor que un dels últims paràgrafs del llibre: “La realitat basca no ha de ser vista com un miracle, un mite, una excepció, una font de disputes permanents. Simplement ha de ser vista com una realitat tan respectable com qualsevol altra [...]. Cal respectar una manera d'entendre el món sense imposicions, sense fórmules preconcebudes i sense prostració davant patrons culturals aliens, per molt que el poder i els mitjans de comunicació els disfressin de propis”.

NARRATIVA

Jordi Andreu Corbatón,
Pull-back. EUMO EDITORIAL.
Vic, 2005.

La literatura infantil i juvenil és una oportunitat única per somiar, una acció sovint oblidada pels adults. La bona narrativa del gènere obre les portes a àmbits fins aleshores desconeguts pel públic d'aquestes edats. Jordi Andreu Corbatón (Tarragona, 1979) ha aprofitat els seus coneixements en economia i ciències empresarials per elaborar una novel·la de misteri que ens fa descobrir què hi ha darrere les pantalles de la borsa, dels ordinadors i dels diaris econòmics. La història s'inicia quan el detectiu Andreu Balaguer rep la telefonada d'una dona que li demana ajuda per trobar el seu fill. A partir d'aquest moment, Balaguer s'endinsa en el misteriós i obscur món de les finances i es troba que tothom amaga coses. Acompanyat d'una guia didàctica i curioses il·lustracions, és una bona introducció per als més joves en l'estructura i el funcionament dels mercats financers. A.T.

Àngel-O. Brunet i Joan Reig,
Gratia Reig. COSSETÀNIA
EDICIONS. Valls, 2005.

Gratia Reig, un experiment a mig camí entre la novel·la, el còmic i l'assaig, és fruit de la col·laboració entre Joan Reig, bateria

d'Els Pets i de Mesclat, i de l'escriptor Àngel-O. Brunet. El protagonista és el mateix Reig, que es mou en un món de ficció amb pinzellades oníriques i regust de pel·lícula de lladres i serenos. La majoria dels capítols estan encapçalats per versos de cançons d'artistes com ara Chuck Berry, Bob Dylan, Sonic Youth, Nacha Pop i Joan Manuel Serrat, entre d'altres, amb la qual cosa el llibre ens permet conèixer les influències i preferències musicals del conegut bateria català. També hi trobem, intercalades en el text, un bon nombre de vinyetes dibuixades per Marc Sardà.

Si bé no podem parlar d'una prosa cuidada ni d'un estil àgil i fresc, en el panorama literari actual calen més apostes arriscades com aquesta *Gratia Reig*, un llibre poc convencional que, per damunt de tot, integra una reflexió hu-

EL MÚSIC JOAN REIG

mana i sincera sobre el món que ens ha tocat viure. En paraules de Pep Blay: “Joan Reig ha preferit disfressar-se amb una capa de ficció per despullar el que pensa”. A.T.

Maria Aurèlia Capmany,
Vés-te'n ianquí. BARCANOVA.
Barcelona, 2005.

Després de publicar, també dins la col·lecció *Callam*, *Feliçment, jo sóc una dona*, l'editorial Barcanova recupera ara una altra obra de Maria Aurèlia Capmany (1918-1991), escriptora, periodista, traductora i ferma defensora dels drets i les llibertats de la dona en un moment en què encara era l'escarràs de casa, la màquina reproductora de la societat, amb l'accés barrat a moltes alternatives laborals.

Vés-te'n ianquí és una de les primeres novel·les policiaques escrites en català a l'estil del gènere conreat a bastament en la literatura anglosaxona, que Capmany va transferir a la nostra literatura. Així mateix, el llibre ens permet descobrir la història i cultura d'Albània. A través de les reflexions del protagonista, en Marc, que arriba a aquest destí banyat pel mar Adriàtic a la recerca d'un ric hereu nord-americà desaparegut en circumstàncies estranyes, el lector s'acosta a la realitat albanesa dels anys 60. Tot i ser una de les obres menys conegudes de l'autora barcelonina, aquest títol és una bona novel·la de misteri que ens descobreix un altre vessant d'una escriptora inoblidable. A.T.

MARIA AURÈLIA CAPMANY, AUTORA DE 'VÉS-TE'N IANQUI'

Lluís Llurba Gallisà,
El xörten de Lhasa.
BARCANOVA.
Barcelona, 2005.

Lluís Llurba Gallisà (Riudoms, 1944), és un viatger lincansable que ha recorregut tots cinc continents. La seva estada al Tibet va animar-lo a iniciar-se en la literatura i aquesta novel·la n'és el fruit més reeixit. El lector s'endinsa en la causa del poble tibetà a través de la història de Lluç Mafeu. El protagonista fuig de Barcelona, “d'un món que rebutjava, però que el tenia atrapat. Un món del diner pel diner, d'ostentació i falsa solidaritat. Un món contra el qual havia lluitat i del qual havia sortit malparat”. El seu matrimoni trontolla, la seva filla ja no el necessita. Anar-se'n uns dies al Tibet és una ocasió perfecta per mirar d'oblidar. Ara bé, aquest viat-

ge no serà un viatge més: “Ara la fugida no es limitaria tan sols a tocar el dos, sinó també a arribar a algun lloc”. A Lhasa s'enamorarà apassionadament de la Tenzin Dolkar i amb la seva ajuda en Lluç percebrà una nova manera d'entendre les coses i, a la vegada, un camí per arribar a la seva soterrada inquietud espiritual.

El xörten de Lhasa és el relat d'un amor que transcendeix qualsevol barrera. L'autor descriu amb mestria el conjunt de creences budistes i l'encisador paisatge que presideix l'Everest, el Chomolangma, “la deessa mare de l'univers”, el nom que els tibetans li van donar fa molts i molts segles. Ara bé, el ritme està poc cuidat, amb la qual cosa es fa difícil mantenir l'interès per avançar al llarg de les gairebé 400 pàgines. *L'opera prima* de Lluç Gallisà, però, augura futurs textos que caldrà tenir molt en compte. A.T.